

Slovenski dom

Štev. 221

V Ljubljani, petek 29. septembra 1939

Leto IV

Popoln sporazum med Sovjeti in Nemčijo

Pogodba o končni razdelitvi Poljske, pogodba o prijateljstvu in dobri sosesčini, o gospodarskem sodelovanju in o skupnem nastopanju ob nadaljevanju vojne z Anglijo in Francijo

London, 29. sept. Reuter. Iz Moskve poročajo: Rusko-nemski razgovori so se končali danes. Včerajšnji popoldanski razgovor med Ribbentropom, Stalinom in Molotovom je trajal dobri dve uri. Dosežen je bil splošen sporazum. Po Ribbentropovem odhodu bodo ostali v Moskvi člani njegovega spremstva, da s sovjetskimi strokovnjaki sestavijo tehnične podrobnosti novega dogovora.

Sinoči ob 21. po moskovskem času je rdeči zunanji minister Molotov v Kremlju priredil pojedino v čast nemškemu zunanjemu ministru Ribbentropu. Banketa so se udeležili Stalin, Vorosilov, Potemkin, Skvarčev, dalje Ribbentrop, poslanik v. Schulenburg, gdanski gauleiter Forster ter druge ugledne osebnosti. V zdravljah, ki sta jih izrekla Molotov in Ribbentrop, je bila izražena želja za ojačanje političnih in gospodarskih odnosov med obema državama. Posebno slovesen trenutek pri pojedini je bil, ko je nemški zunanji minister trčil s Stalinom na zdravje in osebno srečo nemškega voditelja Hitlerja.

Moskva, 29. sept. o. Uradno poročajo: Danes je bila med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo podpisana pogodba, ki končno ureja vsa vprašanja, nastala po razbitju poljske države, in sta s tem ustvarili vzhodni Evropi temelj za trajen mir.

Vladi Nemčije in Sovjetske Rusije izražata v popolnem soglasju mnenje, da bi odgovarjalo različnim koristim vseh narodov, če bi se končalo sedanje vojno stanje med Nemčijo na eni ter Francijo in Anglijo na drugi strani. Nemška in sovjetska vlada si bosta skupno

prizadevali, in če bo mogoče s drugimi prijateljskimi državami prizadevali, da bi čim prej dosegli ta cilj.

Ce bi se pa naporu sovjetske in nemške vlade izjalovili, bo ugotovljeno, da nosita Anglija in Francija odgovornost za nadaljevanje vojne. Če bi se vojna nadaljevala, si vladi v Berlinu in Moskvi pridržujeta pravico, da se bosta posvetovali o ukrepih, ki jih bo treba sprejeti.

Besedilo sovjetsko-nemške pogodbe o prijateljstvu se glasi:

»Nemška in sovjetska vlada smatratu po uničenju poljske države kot svojo izključno nalogo, da vpostavi mir in red v tem ozemlju ter prebivalstvu, ki živi tod, zagotovita miren obstanek, ki bo odgovarjal njegovim narodnostnim potrebam. Zaradi tega sta se zedinili v naslednjem:

1. Nemška vlada in vlada Sovjetske Rusije določata za mejo svojih vzajemnih koristi na poljskem ozemlju črto, zaznamovano v dodatnem zemljevidu. Ta črta bo popisana pozneje v dodatnem zapisniku.

2. Pogodbenici priznavata meji vzajemnih koristi, določenih v prvem členu, končni značaj, in bosta zavrnila vsako vplivanje kake tretje države glede te ureditve.

3. Nalogo za potrebno novo državno ureditev na ozemlju, ki leži zahodno od črte, določene v prvem členu, prevzema Nemčija, sovjetska vlada pa na ozemlju, ki leži vzhodno od te črte.

4. Nemška in sovjetska vlada smatratu to ureditev kot temelje za poznejši razvoj prijateljskih odnosov med obema državama.

5. Ta pogodba bo ratificirana in odobritvene listine izmenjane čim prej v Berlinu. Pogodba začne veljati ob podpisu.

Po sklepu tega sporazuma je sovjetski zunanji minister Molotov poslal Ribbentropu pismo, v katerem sporoča, da bosta Nemčija in Rusija na novo uredili svoje gospodarske odnose in bosta za to obe pogodbenici določili gospodarski program, po katerem bo Rusija Nemčiji dobavljala surovine v izrednem obsegu. Te surovine bo Nemčija plačevala z dobavami industrijskih izdelkov.

Nemški zunanji minister Ribbentrop pravi v svojem odgovoru na to pismo, da bo nemška vlada sprejela vse, kar je potrebno za uresničitev tega gospodarskega programa.

V dodatku k pogodbi je zemljevid, na katerem je zarisana mejna črta čez polj-

ske ozemlje. Meja se začneja na južnem koncu Litve ter teče proti zahodu do Augustova, kjer doseže nemško mejo, potem pa po reki Pisijski čez Ostrolenko proti jugovzhodu do Buga, po Bugu do Krišinopola, nato se obrne na zahod mimo Raveruske, mimo Lubazova do reke Sana ter po Sanu do izvira v Karpatih.

S to pogodbo je določena gospodarska in vojaška zveza med narodno socialistično Nemčijo ter boljševiško Rusijo, kakor je to jasno izraženo v uvodu k pogodbi, kjer izjavljata Nemčija in Rusija, da se bosta ob nadaljevanju vojne s Francijo in Anglijo posvetovali o vseh potrebnih ukrepih.

Nameni, ki jih zasleduje Nemčija pri tej pogodbi, za katero je žrtvovala velik del težko osvojenega poljskega ozemlja, so: zagotoviti si preskrbo s surovinami, rešiti se morebitnega pritiska z vzhoda, izvajati moralni pritisk na Anglijo in Francijo, da bi sklenili mir na podlagi sedanjega stanja, česar si Nemčija najbolj želi, in s skrajnem primeru zagotoviti si vojaško pomoč boljševizma.

Kakšne posledice bo ta pogodba rodila za Nemčijo, za Evropo in za ves svet, ni mogoče napovedati.

Amerika bo prodajala orožje Angliji in Franciji

Senatni odbor za zunanje zadeve je včeraj sprejel spremembo dosedanjega nevtralnostnega zakona

Washington, 29. sept. o. Po triurni debati je ameriški senatni odbor za zunanje zadeve s 16 proti 7 glasovom sprejel zakon imenovan Pittmanov zakonski načrt, s katerim se določa odprava prepovedi za izvoz orožja, kakor jo vsebuje sedanji ameriški nevtralnostni zakon. Prvotni zakonski načrt je bil spremenjen nekoliko v določilih, ki se nanašajo na kratkoročne kredite vojskujočim se državam.

Po določilih novega zakona bodo Združene države lahko prodajale orožje in strelivo vojskujočim se državam proti plačilu v naprej in pod pogojem, da bodo te države kupljeno blago prepelele iz Amerike s svojimi agenti. Države, ki kakih prejšnjih nakupov v Ameriki še niso plačale, ne bodo mogle kupovati orožja. Ameriške ladje pri prevažanju blaga ne bodo mogle v nobeni obliki sodelovati, pač pa bodo

ameriška letala lahko pomagala tujim ladjam pri prevozu.

S tem je predsednik Roosevelt v svojem boju za odpravo sedanjega nevtralnostnega zakona, ki prepoveduje sploh vsako prodajo orožja, zmagal, in storil veliko uslugo Angliji in Franciji. Ti dve bosta lahko kupovali orožje in strelivo v Združenih državah, ker ga lahko plačata naprej in v gotovini, ker ga lahko prevažata iz Amerike s svojimi ladjami lahko prevažata s svojo vojno silo. V navi prevoz zavarujeta s svojo vojno silo. V načelu bi lahko kupovala orožje in vojni material v Ameriki tudi Nemčija, če bi ne bilo zanj plačilnih in prevoznih težav.

S spremembo sedanjega nevtralnostnega zakona so Združene države dejansko stopile iz stroge nevtralnosti na stran Anglije in Francije, kar bo izrednega pomena za nadaljni potek vojne v Evropi.

Sovjetska vojna oporišča na estonski obali

Včeraj je bil v Moskvi sporazum, s katerim se je Estonska morala odreči samostojnosti

Moskva, 29. sept. o. Tu je bila podpisana nova trgovska in nenapadalna pogodba med Sovjetsko Rusijo in Estonijo. V tej pogodbi je Sovjetska Rusija obvezuje, da bo branila Estonsko pred vsakim zunanjim napadom, Estonska pa odstopa Sovjetski Rusiji velika otoka Osel in Dagoe ob vzhodu v Riški zaliv ter pristanišče Bal-

tiski ob vzhodu v Finski zaliv. Na teh točkah bo Sovjetska Rusija uredila svoja pomorska in letalska vojna oporišča.

Sovjeti bodo te predele estonskega ozemlja utrdili po najmodernejših načrtih, da si s tem zavarujejo popolno oblast nad vsem vzhodnim delom Baltijskega morja.

Nemci bodo danes zasedli porušeno Varšavo

Varšava, 29. sept. o. Po 22 dneh hudega boja se bo danes Varšava predala. Zadnje poročilo iz Varšave pravi, da so se pogajanja končala in da bodo Poljaki izročili Varšavo v ruševinah in trdnjavo Modlin nemškim četam.

Pariz, 29. septembra. AA. Havas. Zadnje sporočilo o obrambi mesta Varšave, ki je bilo izdano včeraj ob 11.50 se glasi: Ker so bili z bombami razrušeni centri življenjskih potrebščin se sedaj občuti veliko pomanjkanje živil. Število ranjenih znaša okrog 16.000 vojakov in 21.000 civilistov. Za sedaj ni mogoče določiti točnega števila mrtvih in ranjenih ob bombardiranju bolnišnic, od katerih so nekatere popolnoma porušene. Za-

radi takih razmer se higijenski pogoji poslabšujejo iz dneva v dan ter obstoji neizogibna nevarnost za epidemije. Kljub tolikim neizogibnim je moralna sila prebivalstva še naprej nezlomljiva. Vojaki, ki branijo prestolnico, so še naprej na svojih postojankah in so se pokazali nadmočne nad sovražnikom povsod, kjer jih ni premagala premoč tehničnih sredstev. Poveljstvo obrambe ne želi povečati nečloveškega trpljenja prebivalstva in upošteva pomanjkanje streliva, je sklenila skleniti premirje od 10. ure in začeti pogajanja o pogojih za vdajo Varšave in Modlina. Ta pogajanja so se že začela in bodo končana 29. septembra.

bo določil kraljevski ukaz. Notranji minister naj izvoli izvršiti ta ukaz. — 28. septembra 1939, Belgrad.

Pavle s. r.

dr. Radenko Stanković s. r., dr. Ivo Perović s. r., notranji minister Mihaldžić s. r.

Belgrad, 28. sept. AA. Na seji ministrskega sveta dne 27. t. m. so razpravljali o političnih zakonih in sklenili, da se takoj začne izdelovati volivni zakon in drugi politični zakoni. Ministrski svet je poveril pravosodnemu ministru dr. Lazarju Markoviću nalogo, da sestavi predlog volivnega zakona na podlagi splošnega, neposrednega in tajnega glasovanja, z volitvami po listah in po proporcionalnem sistemu. (Iz kabineta predsedstva ministrskega sveta.)

Volitve v senat bodo 12. novembra

Belgrad, 28. sept. AA. Danes je izšel tale ukaz:

V imenu Nj. Vel. kralja Petra II., po milosti božji in volji naroda kralja Jugoslavije, so kraljevi namestniki na predlog notranjega ministra in po zaslujanju ministrskega sveta na podlagi čl. 1 in 2 zakona o volitvah senatorjev sklenili:

Volitve senatorjev za šestletno razdobje bodo v vsej kraljevini v nedeljo 12. novembra, po določilih zakona o volitvah senatorjev. Dan sklicanja senata. izvoljenega 12. novembra 1939.

Junaštvo 62 letnega poljskega duhovnika - pilota

LETALOM JE DOSEPEL V OBLEGANO VARŠAVO, UŠEL IZ NJE V ROMUNIJU IN ZDAJ PRIPOTOVAL V JUGOSLAVIJO

Belgrad, 29. septembra. V Makovu na jugoslovansko-romunski meji so se te dni odigravali zanimivi prizori ob prihodu večjega števila poljskih beguncem, ki potujejo iz Romunije čez našo državo v Francijo, kjer mislijo stopiti v novo poljsko armado.

Prva skupina je dopotovala na jugoslovansko-romunsko mejo s petimi velikimi tovornimi avtomobili. Med drugimi begunci so bili v avtomobilu tudi štirje katoliški duhovniki. Najodličnejši med temi duhovniki je dr. Nikodem Medvedsky, tajnik poznanejske nadškofije in papeški vikar. Drugi je Franc Seredsky, urednik največjega poljskega katoliškega tednika v Krakovu, tretji in najzanimivejši pa je vojaški kurat Anton Takovsky. Ta je 20. septembra priletel z lovskim letalom iz Bresta Litovskega v oblegano Varšavo in prinesel poveljniku varšavske obrambe važna sporočila poveljstva poljske vojske v Brestu.

Takovsky je star 62 let in je bil že med svetovno vojno vojaški duhovnik. Pozneje pa se je izuril za pilota in je bil eden najdrznejših in najbolj slovitih letalcev v poljskih legijah, ki so se borile za svobodo svojega naroda. Odlikoval se je tudi v bojih leta 1919. in 1920., ko so Poljaki ustavili boljševiški napad ob Visli ter pogнали rdečo vojsko proti Moskvi. Takovsky se je priglasi kot letalec tudi v sedanji vojni in je izvedel več važnih nalog, med drugimi tudi polet v oblegano Varšavo. Ko je to svoje delo opravil, se je na nekem zaslonem letališču v Varšavi spet dvignil ter s tistim letalom krenil proti romunski meji. Z drznimi zvijačami se mu je posrečilo preleteti nemške postojanke in se izogniti vsem granatam. Med potjo so ga večkrat lovila nemška lovna letala in ga obstreljevala ter mu hudo poškodovale aparat. Ker je imel hitrejšo letalo in ker je bil navzlic svojim sivim lasem boljši pilot, je ušel vsem zasledovanjem in dosegel tuje ozemlje. Na meji med Podkarpatsko Ukrajino in med Romunijo pa je moral zaslon pristati, ker mu je zmanjkalo bencina. Brez hrane in brez vsega je v mrazu taval dva dni po bukovinjskih gozdovih, nazadnje se je obnemogel zgrudil v jarek ob poti in se onesvestil.

Ko se je zavedel, je ležal v romunski bolnišnici v Černovicah — njegov divji polet se je že kolikor toliko srečno končal.

Takovsky je zdaj dopotoval z drugimi begunci v našo državo in pojde v Dubrovnik. Ostali misli tam pri dubrovniškem škofu dr. Čareviču, svojemu prijatelju izza mladih dni.

Takovsky je tudi naš ožji znanec, saj se je leta 1935. s poljskim zastopstvom udeležil evharističnega kongresa v Ljubljani.

Ta neznatni duhovnik spada v množico brezimnih junakov, ki so se borili z vsemi silami za poljsko zemljo do zadnjega, ter spravili s svojim junaštvom v začudenje ves svet.

Vesti 29. septembra

Naš zunanji minister dr. Cincar-Marković je včeraj sprejel člane nemškega odposlanstva za gospodarska pogajanja z našo državo.

V Vatikanu zavrta vse vesti o tem, da bi bila Sveta stolica začela kako akcijo, katere namen naj bi bila sklenitev miru na podlagi sedanjega stanja v Evropi.

V odgovor na zadnje Knickerbockerjeve podatke o naložbah milijonskih zneskov za nemške voditelje v tujih bankah so na pobudo nemške vlade v Berlinu ustanovili poseben časniški odbor, ki naj reši poklicno čast, zoper katero se je Knickerbocker po nemškem mnenju pregrešil. V odboru sodelujejo tudi časnikarji Nemčiji prijaznih nevtralnih držav.

Nemška bojna letala so včeraj poskusila z napadom na škotska pristanišča. Toda angleško letalstvo in vojni ladje so jih prisilile k umiku.

Praški nadškot kardinal Kaspar je hudo obolel in se boje najhujšega.

V Berlin je včeraj dopotovalo 500 tujih državljani, ki so se pred zadnjim nemškim naskokom rešili iz oblegane Varšave. Med njimi je 82 Italijanov.

V ameriških vodah je zdaj okoli 50 nemških ladij, ki ne morejo iz pristanišč. Nekatere ameriške države zahtevajo, naj te ladje zaplenijo za plačilo naročil, ki jih Nemčija še ni poravnala.

Angleška letala so spet krožila nad severnozahodno Nemčijo in metala letake z znanimi Knickerbockerjevimi trditvami o tem, koliko denarja naj bi bili nemški voditelji naložili po raznih tujih bankah.

Če bi katera vojskujoča se stranka hotela vsiliti Ameriki vojno blizu ameriških obal, bi to za Ameriko ne pomenilo nič slabega, za državo pa, ki bi to storila, bi pomenilo uničenje. Amerika bi se vojskovala s tem, da bi mobilizirala svojo gospodarsko in finančno moč ter uporabila svojo mornarico.

Napad nemških letal na angleške vojne ladje v Severnem morju je po angleških izjavah neznamen dogodek, zanimiv samo za strokovnjake, v kolikor gre za prvi spopad med vojnimi ladjami in letali.

250.000 vreč peska bo varovalo sloviti francoski muzej Louvre v Parizu. Dragocenih slikanih oken z raznih pariških in drugih francoskih cerkva pa so spravili na varno že za poldrug hektar.

Francija je v prvih tednih svetovne vojne 1914 izgubila 75% svojih premogovnikov, 81% železa, 63% svoje proizvodnje jekla, 94% svoje volnene proizvodnje, 75% sladkorja, 60% proizvodnje alkohola. Danes pa po mesecu dni vojne še ni izgubila ničesar. Tako je govoril francoski vrhovni komisar za propagando Giraudoux, ko je navajal razliko med sedanjo in svetovno vojno.

Zaradi zadnje razmejitve med Nemčijo in Rusijo na Poljskem so se morale nemške čete na nekaterih krajih umakniti za 150 km nazaj. Švicarski listi pravijo k temu, da so se nemški vojaki borili za Sovjete.

Vodstvo narodno socialistične stranke v Essemu je prepovedalo izposojati v javnih knjižnicah »Mein Kampf«, ker bi nekateri protiruski odstavki v tej knjigi utegnili neugodno vplivati na razpoloženje prebivalstva.

Vdova maršala Pilsudskega je iz Stockholma odpotovala na Angleško. Z njo potujeta še dva sinova pokojnega maršala.

Dva ruska generala, ki poveljujeta oddelkom, prodirajočim na Poljsko, sta sodelovala v španski državljanski vojni. To sta generala Gorev in Helfan.

Danes ob 21. uri svečana otvoritvena predstava letalskega velenja WARNER BROTHERS produkcije ERROL FLYNN znani junak iz ROBIN HOOD pod okriljem AERO-KLUBA v Kino Matici, tel. 21-24

Prosimo, da se k predstavi prihaja točno.

Najaktualnejša filmska drama, močnejša od vseh Remarque-romanov. Film o zvestem vojnem tovarištvu, dolžnostih in junaštvu. O usodi dveh front — o angleški eskadrili na francosko-nemškem bojišču. Film o borbah na bojnem polju, v zraku — in ljudskih dušah. — Nabavite si vstopnice v predprodaji

Poslednja zapoved

Poravnava med pivovarno Laško in dr. inž. Mayerjem

Celje, 29. septembra.

Danes dopoldne ob 10 bi morala biti pred okroglim sodiščem v Celju razprava o tiskovni tožbi, ki jo je naperila pivovarna Laško proti inž. Gvidu Mayerju zaradi letakov, ki jih je razširjala pivovarna Union. Tik pred razpravo pa sta stranki sklenili poravnavo, nakar je Laška pivovarna odstopila od tožbe.

Vrhovno sodišče v Ljubljani

Oddelek B. Stola sedmorice se bo preselil v Ljubljano kot Vrhovno sodišče za Slovenijo

Beograd, 28. sept. m. Posamezna ministrstva pripravljajo uredbe za prenos kompetenc z osrednje uprave na Banovino Hrvatsko. Takšno uredbo je izdelalo tudi že pravosodno ministrstvo.

Uredba med drugim določa, da se odseka pravosodnega ministrstva za področje apelacijskega sodišča v Zagrebu in za področje apelacijskega sodišča v Splitu ukine s 30. septembrom letos in s tem dnem preneha izvrševati vse personalne in upravne posle rednih sodišč in državnih tožilstev kakor tudi posebno nadzorstvo nad upravo sodstva in državnih tožilstev, posle kazenskega postopanja proti sodnikom in posle, ki se upravljajo

po zakonu o odvetnikih in notarjih, kakor tudi posle nad sodnimi izvršitelji.

Uredba o prenosu kompetenc z pravosodnega ministrstva na Banovino Hrvatsko med drugim obsega tudi naslednje določilo: Sedež Stola sedmorice, oddelek B, v Zagrebu se po izločitvi iz njegove teritorialne pristojnosti apelacijskega sodišča v Splitu in obsega področja apelacijskega sodišča v Ljubljani, s 1. novembrom 1939 PRE-MESTI IZ ZAGREBA V LJUBLJANO ter sodišče spremeni svoj dosedanj naziv Stola sedmorice, oddelek B, v Zagrebu, v: VRHOVNO SODIŠČE V LJUBLJANI.

Ljubljana od včera do danes

Ljubljana, 29. septembra.

Vreme, s katerim nas obdaja prvi jesenski dnevi, je kaj prikladno za današnji čas: sonce pa malo mrzle burje, to dvoje nas telesno krepi in nam dviguje tudi duševno razpoloženje. Oboje nam je dandanes kruto potrebno. Če smemo verjeti izkušenim vremenskim prerokom, potem upajmo, da nas čaka še vrsta lepih jesenskih dni. Gozdovi okrog Ljubljane so oživali. Kostani, ta sladki gozdni sadež, je prišel zoreti. Ni še sicer povsem zrel, toda nabirati ga je že mogoče in kdo naj zameri neučakani mladini, ako išče nedolžne romantike, s katero je združeno nabiranje tega gozdnega sadeža, že zdaj, ko kostanj še ni zrel. — Pa še druge goste opazi v gozdovih okrog Ljubljane. Zima se približuje, treba bo kuriti peči in ogrevalnike, sicer bo mrzlo po baltih in barakah v ljubljanskih predmestjih. Toda kje naj ljubljanski reveži vzamejo denar za drago kurivo? In tako jih vidiš po Goloveu, v tivolskih gozdovih, okrog Rožnika, Šišenskega hriba, starške, može, žene in otroke, kako stikajo med listjem in grmovjem, pobirajo suhljad in trhle veje ter jih skrbno spravljajo v bisage v rokah in na hrbtu. In ko se proti večeru s polnimi bisagami suhljadi utrujeni vračajo proti domu, so srečni, kajti za nekaj zimskih večerov so si preskrbeli toplote...

Zadnja pot gospe Iljeve

V sončnem dopoldnevu je včera nastopila pot na božjo njivo gospe Vida Iljeve, soproga urednika »Slovenca« in našega stanovskega tovariša. Dolga je bila vrsta pogrebcev, sorodnikov, prijateljev in znancev, ki so spremljali plemenito rajnico na zadnji poti. Pogrebne obrede je opravil rajničin bivši katehet prof. dr. Kotnik ob asistenci urednika »Slovenca« dr. Kuharja in šempeterskega župnika Košmerlija. V sprevedu so šli številni stanovski tovariši užaloščenega soproga, urednika »Slovenca« z glavnim urednikom dr. Ahčinom, g. Košček za konzorcijskega »Slovenca«, g. ing. Sodja za upravo, g. Kramarič za Jugoslovansko tiskarno, Časnikarsko združenje pa je zastopal g. Prunk. Nad odprtim grobom se je od pokojnice v pretresljivih besedah poslovil prof. dr. Kotnik. — Blaga žena naj počiva v miru!

Nevaren ogenj pravočasno pogasjen

Davi ob pol 5 sta dve strežnici Higienškega zavoda na Zaloški cesti v Ljubljani, ki sta se odpravljali k maši, opazili, da se iz neke šupe na dvorišču kadil gost dim. Ko sta prehiteli tja, sta videli, da gori voz, ki ga uporabljajo za prevajanje smeti. Voz je bil že povsem v plamenih, od katerih se je že vnela streha šup. Strežnici sta brž zbudili ljudi, ki so potegnili goreči voz iz šupe ter s škafi vode pogasili vnela streha. Voz je uničen, druge škode pa ni. Sreča je bila, da sta strežnici ogenj pravočasno opazili, kajti sicer bi požar lahko postal katastrofalna za vsa poslopja Higienškega zavoda in za bližnje bolnišnične objekte. Ljubljanski gasilci niso bilo treba klicati.

Nenavaden primer ozdravljenja raka

Primer raka, ki so ga zdravniki proglasili za neozdravljivega, pa je pozneje bolezen izginila brez sledu in posledic

Zagreb, 29. septembra.

V Zagrebu te dni mnogo govore o ozdravljenju, ki je tudi v vrstah zdravnikov predmet živahnih razprav. Gre za Miro Banič, za katerega so zdravniki ugotovili, da gre za eno izmed vrst raka, ki je bil pa ozdravljen. Zagrebški »Jutarnji list« priča o tem dogodku sledeče poročilo:

Oče Mire Banič, Franjo, pravi, da je njegova hčerka na spomlad 1. 1935. začutila bolečine v kolenu leve noge. Oče je popeljal hčerko k dubrovniškemu zdravniku dr. Matiču, ki mu je rekel, da gre za revmo in je priporočil sončenje. Tako se je tudi zgodilo ter se je Miro Banič sonda dva meseca v Tretenu. Toda bolezen se je slabšala tako, da je Miro na povratku v Dubrovnik komaj še hodila brez palice.

Ta čas se je nahajal v Dubrovniku specialist za ortopedijo iz Zagreba dr. Grošpič. Pregledal je bolnico in ugotovil oprtnjenice mišice ter priporočil masiranje. To so stari delali mesec dni, toda bolezen se je slabšala naprej. Tedaj so zdravniki pregledali oboleli del noge z rentgenom. Potem so obolelo mesto mesec dni ogrevali električno, pa tudi to ni nič pomagalo. Nato je bil izvršen rentgenski posnetek, nakar je slika pokazala na zgornji kosti nad kolonom madež. Dr. Kačič ni mogel ugotoviti, kaj madež pomeni in je zato priporočil očetu, naj hčerko popelje v Zagreb.

V Zagreb je Banič prišel 15. oktobra 1935. in dal hčerko pregledati prof. dr. Spišiču, ki je odredil, da ostane hčerka v ortopedski kliniki. Čez nekaj dni je bila izvršena operacija na nogi ter so pri tem našli nekaj anov, ki so jo poslali v preiskavo na Patološko anatomski zavod v Zagreb. Med tem časom je prof. Spišič pisal dekletovemu očetu pismo, da je bolnico premestil na interno kliniko, da jo bodo lahko zdravili najprej z rentgenom, nato pa z radijem. Prof. Spišič je bolnico posebno priporočil docentu dr. Vučetiću. Mesece dni kasneje je dr. Spišič javil očetu, da se bolezen vse bolj razvija in da se ta vrsta raka ne da preprečiti. »Edino«, je rekel prof. Spišič, »kar bi moglo pomagati, je amputacija noge visoko nad kolonom, pa še tedaj ne bi bili gotovi, da se ne bo bolezen pojavila na kakem drugem mestu telesa. Tukaj sem se posvetoval s profesorji kirurgije in interne ter so bili vsi tege mnenja, da je to neka vrsta raka, ki ga je težko ustaviti. Če bi se mi z zdravniškega etališča odločili za amputacijo noge, vas prosim, da mi javite, če vi na to pristane, ker jaz sam v tem primeru nisem gotov, če jo bomo mogli ohraniti pri življenju. Seveda ona o tem nima niti pojma, ker ji nismo ničesar povedali o teži bolezni.«

Ko je oče uvidel, kakšna pogibelj preti njegovi hčerki edinki, ga je popolnoma razumljivo obšla silna žalost. »V hudi tugi«, pravi oče, »sva jaz in žena sklenila, da ne dovoliva amputacije noge, kakor to predlagajo zdravniki, temveč se bova zatekla k dragi Gospe Lurdski z devetdevnicno, po končani devetdevnici bom šel po hčerko v Zagreb in tam jo bom popeljal v svetlišče Gospe Lurdske, bom dal tam brati sv. mašo pred volino Lurške Gospe in izvršil nadaljnjo vrsto obljub.«

15. decembra istega leta je oče prišel v Zagreb, uredil v svetlišču vse za romanje, nato pa odšel na kliniko, kjer mu je prof. dr. Spišič rekel: »Kolikor zmore človeška znanost, tej bolezni ni zdravlila. Rak je po mojem mnenju zajel že vso nogo, oziroma je začel že naprej.«

Oče je tedaj vprašal profesorja, koliko časa bi po njegovem mišljenju hčerka mogla še živeti. Pa je dr. Spišič odgovoril: »Največ šest mesecev.«

Naslednjega dne se je odpeljal Banič s hčerko v svetlišče, kjer se je brala sv. maša in kjer so molili za izgubljeno zdravje. Po molitvah je odpeljal hčerko v Dubrovnik. Zaradi bolezni se je bila hčerka zelo posušila in je tehtala komaj 54 kilogramov. Od vrnitve v Dubrovnik je začela pridobivati na teži, tako da se je v dveh mesecih zredila za 11 kilogramov. Bolezen je bila prej tako huda, da hčerka ni mogla hoditi brez palice. Po dveh mesecih bivanja v Dubrovniku je bolezen krenila na boljše, tako da se je že mogla opirati na bolno nogo.

Dubrovniški zdravnik dr. Kačič je bil presenečen, pa je pisal dr. Spišiču, ki si je nato želel ogledati hčerko. Oče jo je pripeljal 22. marca 1936 v Zagreb in ko jo je dr. Spišič videl, je vzkliznil: »Velik je Bog! Očetu pa je dejal: »Čestitam vam, Bog je na njej naredil čudež!«

Profesor dr. Spišič je želel, da bi hčerka ostala na opazovanju, pa je že maja pisal očetu v Dubrovnik, da se stanje njegove hčerke popravi in ji zato priporoči, da se čim manj giblje. Aprila 1937 pa je hotel dr. Spišič ponovno pregledati hčerko, ki je tedaj že hodila brez palice. Tedaj je dr. Kačič pisal dr. Spišiču, ki mu je odgovoril, da je rezultat preiskave pri Baničevi tako ugoden, da se lahko govori o popolnem ozdravljenju, pa čeprav se je diagnoza glasila »sarkom«. »Zame je to čudež«, je rekel profesor Spišič in pristavil, da bo ta primer proučil in o njem napisal razpravo.

Nato sledi pristavek ozdravljene deklice, da je njen oče vso zgodbo točno popisal. Prav tako je dodano mnenje Patološkega anatomskega zavoda v Zagrebu, ki ga je sestavil znani učenjak prof. dr. Saltykov, in ki je ugotovila nedvomen pojav neozdravljivega raka.

Danes more Baničeva hoditi na oboleli nogi in se čuti popolnoma zdravo, na mestu pa, ki je bilo bolno, ni več sledu o kakoli bolezni.

Pokornikovi grehi prihajajo po njegovi smrti na dan

Maribor, 28. septembra.

Rokovnjač Rogan, ki je izpustil svojo rogato dušo v borbi z mariborskimi policisti, počiva že na pokopnem pokopališču, kjer so ga pokopali čisto na tihoma ter sta bila njegova spremljevalca na zadnji poti samo dva delavca, ki sta zanesla krsto v jamo. Vendar pa spomin na tega razbojnika ne bo kmalu zasenčen, kajti šele sedaj prihajajo na dan razni dokazi za številne zločine, ki jih je mož izvršil. Tako se je ugotovilo, da je puška, ki so jo našli pri ubitem razbojniku, last posestnika Fiketa na Slemenu nad Selnicco. Pri tem posestniku je bil izvršen pred 14 dnevi drzen rop. Nepoznan tujec se je zvečer splazil v hišo ter se skril v spalnici pod posteljo. Ko so vsi pospali, pa je prišel iz svojega skrivališča ter se najprej polastil gospodarjeve puške, ki je visela na zidu. Tedaj sta se gospodar in gospodinja prebudili, ko pa sta zagledala pred seboj s puško oboroženega tujca, jima ni preostajalo drugega, kot da mu povesta, kje hranita denar. V omari je bilo

4000 din, katere je rokovnjač pobasal ter se nato brez besede poslovil, puško pa je odnesel s seboj. Posestnik Fike je puško prepoznal kot svojo last. Nadalje se je včeraj zgledala na policiji neka ženska s Koroške ceste ter prijavila, da ima njena sosedja v stanovanju shranjeno veliko preprogo, katero ji je izročil Rogan, ki se je večkrat pri njej nahajal na obisku. Ta preproga izvira najbrž iz vroma v kakšno cerkev. Prav tako se je ugotovilo, da je Rogan prodal v mestu za majhen denar lep cerkveni prt. Tudi je sedaj ugotovljeno, da je Rogan izvršil večji vrom v Bresternici, kjer je opleni trgovino ter odnesel za 10.000 din blaga. Zenska, ki je izdala Roganovo skrivališče policiji, pripoveduje, da je imel razbojnik pri sebi cel šop tisočakov, katere je moral pred svojo smrtjo vse skriti. Omenjena ženska je prišla danes tudi vsa preplašena na policijo ter je prijavila, da ji je bil neprestano za petami nek mož, o katerem sumi, da je bil skupaj z Rogancem v pajdašiji ter se bo maščeval nad njo, ker je Rogana spravila v roke

Kaznjenci so se uprli

Maribor, 29. septembra.

Pri veleposestnici Tereziji Zupan v Mariboru je bilo že dalj časa zaposlenih deset kaznjencev iz mariborske moške kaznilnice. Včeraj pokor šestih pa so se trije med njimi uprli in poskusili razorožiti paznika Veršiča Jožeta in pobegniti. Dogodek se je odigral takole:

Ko je zvečer klical paznik kaznjence k večerji, se njegovemu pozivu Miha Ode in Rojko Franc nista odzvala in sta zaostala zadaj. Iznenada pa sta se približala pazniku in ga poskušala razorožiti, kar pa jima ni uspelo, ker je paznik napad odbil. Takoj so obvestili orožnike, ki so s pomočjo civilistov spravili upornika v sobo in ju zaklenili. Tedaj se je upril še tretji, Petančič Miha. Tudi njega so spravili v sobo. Miha Ode je pričel v sobi divje razgrajati in hujskati ostale kaznjence, ki so mirno stali zunaj, naj se ugrajo in razorože orožnike.

Uporni kaznjenci so bili zaposleni pri stiskanju jabolk, pa so med delom večkrat na strikav odšli v klet in pili jabolčnik, ki jim je bržkone tako stopil v glavo, da so se jim poridile drzne misli. Ode ima osdeseti pet let ječe, Petančič osem let, Rojko pa 14 mesecev. Vse tri so z močno stražo odpeljali nazaj v kaznilnico.

Adam Pribečevič ni več 2. predsednik KDK

Zagreb, 29. sept. Adam Pribečevič, ki je prevzel mesto drugega predsednika Kmečko demokratske koalicije po smrti svojega brata Svetozarja Pribečeviča, je že na spomlad podal ostavko na svoje mesto. Ko je pred dnevi neki beigradski list omenil, da bo Adam Pribečevič na novem zasedanju KDK koalicije spet prevzel predsedstvo, je Pribečevič poslal popravek, v katerem pravi, da je svoje mesto odložil zaradi tega, ker je njegovo zdravje slabo, povrh tega pa se ni mogel udeleževati sej, ker je gmotno slabo situiran. Po njegovem mnenju mora biti novi drugi predsednik KDK trdnega zdravja ter gmotno dobro situiran.

policistov. Sumijo, da je ta neznanec Roganov razbojniški tovariš Knez. Gotovo pa bo prišlo sčasoma še več Roganovih razbojstev na dan. Mož je bil na najboljši poti, da postane rokovnjač največjega formata, pa so mu kroglice policistov pravočasno upihile življenje.

Skrivnost smrtne megle

>To je popolnoma izključeno, kajti jaz ljubim neko drugo!<

Za trenutek je Liane molčala kakor bi premišljevala.

>Vem,« je dejala nazadnje suho. »In prav zato te ne bom nikdar izpustila iz rok. Sovražim tisto preprosto delavsko dekle in ji ne privoščim sreče s teboj.«

>Vstopite! Odletite! je zavpil vmes nekdo.

Nekaj sekund je Devorny okleval. Nato se je nakratko obrnil in stopil k letalu. Nenenadoma mu je šenečaj šinilo v glavo.

>Kaj se zavedaš,« se je hitro obrnil k tej ženski ob sebi, »da sem ti obljubil le, da te bom poročil, ne pa tudi, da bom potem s teboj tudi živel?«

Ona je le priklimala.

>Potem boš tudi vedela, kaj te čaka. In sedaj še eno: v osem in štiridesetih urah bom dal tvojega očeta zapreti!<

>Toda, prosim te vendar!<

Tega Devorny ni razumel. Sicer ni mogel sedaj v temi videti izraza na njenem obrazu toda ton teh kratkih besedi je zvenel porogljivo in zmagoslavno. Kaj bi utegnilo pomeniti? Zdal mu ni preostalo prav nič časa za premišljevanje.

>Vstopite! Zadnji čas! je vpil neki glas nepotrpežljivo. Tedaj se je Devorny nehal boriti za svojo svobodo

XXX

Zemlja je bila podpisana. Brez ugovora se je Liane pridružila Devornyevemu sklepu: da se bosta pred vrati ženinovanskega urada ločila. Saj sploh ni vprašala, kam

gre. Le vedela je dobro, da ga bo pot končno vendar spet pripeljala v Buffalo.

Devorny se je takoj odpeljal v Newyork. Kar se mu ni posrečilo v Buffalu, je poskušal doseči tukaj. Šestnajst ur je drugo za drugo prebil ob svoji pisalni mizi, Telefonski pogovori, brzojavke, in spet telefonski pogovori.

Ne, ničesar ni mogoče ukreniti. Brez popisane lističa, ki ga mu je bil odvzel Morris, brez posnetka, ki se mu je na isti način izgubil, ni bilo mogoče spraviti skupaj zadosti podatkov, ki bi dovolj obremenjevale Lammerleya. S težkim srcem se je odpravil na pot, da bo poročal policijskemu šefu.

Razgovor z Lenglom je trajal skoraj tri ure.

>Torej, mr. Devorny,« je dejal šef policije ob slovesu, »storite kar smatrate za prav! Dam vam kapitana Rayla z dvajset izbranimi in najbolj zanesljivimi uradniki. Rayl bo dobil od mene podpisani ukaz za aretacijo Lammerleya. Zanesem se na to, da ga boste uporabili, če se vam bo podjetje posrečilo in vas Lammerley ne bo prehitel. Ste me razumeli?«

>V redu, sir.«

>Ne pozabite, da bi utegnil jaz sam priti v velike sitnosti, če vi zavede ne bi uredili popolnoma neoporečno. In zdaj zdravstvujte, mr. Devorny!<

Krepko sta si stisnila roki, nato pa je detektiv odšel.

Spotoma, v vlakcu, v katerem je bilo neopazno pomešanih tudi dvajset uradnikov, se je pogovoril o vsem potrebnem s kapitanom Raylom. Ko je končno okrog enajstih dopoldne vstopil v tovarno Lammerley, sicer svojega uspeha ni bil popolnoma gotov, toda vedel je vsaj, da njegovo življenje ni ogroženo.

Cez čas pa je že sedel nasproti Lammerleyu v njegovi delovni sobi

Tovarnar se je danes pokazal vidno razdraženega. Še nikdar ga detektiv ni videl tako nemirnega in tako je bil prepričan, da je le še izredna sila volje obvarovala Lammerleya pred popolnim propadom. Če bi le vedel, kaj je tisto kar tovarnarja tako zelo vznemirja!

>Torej, moj dragi zet...« je začel Lammerley s svojim medenim glasom.

>O najinem sorodstvu zaenkrat raje ne bova govorila,« ga je takoj prekinil Devorny. »Z vami moram govoriti poslovnost.«

>Kakor ti... kakor vi želite, mr. Devorny,« se je strinjal Lammerley. »Vi ste detektiv, kakor mi je bilo rečeno. Hm... hm... Torej, kaj želite od mene — poslovnost?« Pri zadnji besedi je dvignil rameni, kakor bi hotel s tem izraziti, da sicer med njima take vrste pogovor ne bi bil posebno na mestu.

>Vi proizvajate strupeni plin?« je kakor mimogrede vprašal detektiv.

Nobena poteza na Lammerleyevem obrazu ni izdala presenečenja. Le leva je z bliskovito naglico zdrsnila proti stikalni plošči, ki je bila pričvrščena na pisalno mizo in na kateri so bili različni črni in beli gumbi. Pa vendar se je potem zgodilo, kakor bi se bil tovarnar domislil nečesa drugega — prsti levice so zdrsnili igranje čez en — dva gumba, niso pa pritisnili nanju.

>Bodite previdni, mladi mož,« je dejal mrko, »sicer utegneta kaj kmalu zleteti!<

Devorny je smeje vstal in stopil nekoliko bliže proti oknu. Lammerleyev kazalec je ležal sedaj točno nad nekim črnim gumbom, pritisnil pa nanj še vedno ni

Od tu in tam

Posadka grške trgovske ladje »Joanis Karas«, katero so nemške granate potopile v pri-
stanišču Gdinja, je prispela v Belgrad. Mor-
narji s svojim kapitanom pripovedujejo o ne-
prijetnih doživljajih, ki so jih preživljali 14
dni v Gdinji, katero so oblegali od kopnega in
morja Nemci. Z ladjo »Joanis Karas« so bili
pripeljani iz Amerike v Gdinjo staro železje
in ga 1. septembra začeli iztovarjati. Kljub
vojni so svoje delo nadaljevali, dokler se ni
začel hud napad Nemcev na poljske pristani-
šče. Poskušali so sicer odpluti, toda niso mogli,
ker je bilo pristanišče zagazeno s potopljivi-
nimi ladjami in minami. 6. septembra je ladjo
zadela granata, nakar se je potopila. Člani po-
sadke so ostali gostje grškega konzula vse dni,
dokler mesto ni bilo zavzeto. Zlasti pripove-
dujejo z občudovanjem o hladnokrvnosti polj-
skega prebivalstva. Potem so odpotovali v Ber-
lin in od tam proti Grčiji. Spotoma so se usta-
vili v Belgradu.

Tožbo proti odločbi uprave mesta Belgra-
da zaradi razpusta upravnega odbora belgraj-
skega tiskovnega društva »Vreme« so vložili
na sodišče člani upravnega odbora Dragomir
Stojadinović, inž. Glišić, Dobrovič Stosić, Mi-
loje Janković in tovariši. To so bili namreč
sorodniki in prijatelji dr. Milana Stojadinovi-
ča, ki so imeli večino delnic podjetja »Vreme«.
Toda je oblast posegla vmes zaradi nekih del-
nic, ki so bile državna last, pa so bile na ti-
hem uničene in naknadno izdelane druge del-
nice na tuje ime. Belgrajsko sodišče se je pred
dnevi bavilo s tožbo prizadetih in jo zavrnilo,
češ da za razsodbo odlokov upravnih oblasti ni
pristojno. Dragomir Stojadinović in tovariši se
bodo sedaj pritožili na okrajno sodišče.

45-letnico svojega obstoja je praznovala
glavna zveza srbskih kmečkih združenj, katero
vodi bivši minister Voja Grgurević. Na občni
zbor je prišel kraljev zastopnik in tudi pred-
sednik vlade Dragiša Cvetković, gradbeni mi-
nister dr. Miha Krek, kmetijski minister dr.
Cubrilovič, župan Vojin Djurić ter več pred-
stavnikov bolgarskega združenja. Zborovalci
so poslali udanostne brzojavke kralju, knezu
Pavlu in ostalima kr. namestnikoma, pozdrav-
no brzojavko pa dr. Korošcu kot predsedniku
Glavne združne zveze. Voja Grgurević je v
svojem govoru poudarjal koristi, ki jih je za-
družništvo prineslo kmetu in se zahvalil vladi,
ki je zmerom rada podpirala stremeljenja za-
družnih delavcev, da si z razširjenjem združ-
ništva opomoreta kmet in mali človek. So-
glasno so bila tudi sprejeta vsa poročila, na-
kar je bil občni zbor zaključen.

V vseh denarnih zavodih v državi je ne-
davnja uredba za izplačevanje hranilnih vlog
ugodno vplivala. Ljudje so v mnogo manjšem
obsegu dvigali svoje vloge, kakor pa je bilo
pričakovati. Prav tako so bile tudi malošte-
vilne odpovedi vezanih vlog. Poznavalci raz-
mer v našem denarništvu pravijo, da se bo
dala uredba o omejenem izplačevanju vlog že
čez mesec dni preklicati, če ne bo nastopila v
tem času kakšna nepredvidena zapreka. Stanje
jugoslovanskih denarnih zavodov je sedaj prav
dobro.

Izvoz naše države na Madžarsko je v zad-
njih mesecih toliko narasel, da znaša sedaj
klirinški dolg Madžarske že 62 milijonov din.
medtem ko znašajo še stare naše terjatve 36
milijonov. Da bi se dolg uredil, je Madžarska
predlagala, da bi se povečal tudi uvoz iz nje-
ne države k nam. Te dni tu prispel v Belgrad
delegat madžarske narodne banke, da se bo z
zastopniki naše narodne banke pogovoril o na-
činu odplačevanja dolga. Še letos pa bodo pri-
šli k nam tudi madžarski delegati, ki se bodo
pogajali za sklenitev nove trgovske pogodbe,
kajti stara poteče 1. januarja prihodnjega leta.

Dva milijona dinarjev je odobrila za grad-
njo zavetišča proti zračnim napadom novosa-
dska občina na svoji zadnji strani. Z gradnjo za-
vetišča bodo takoj začeli. Obenem so občinski
očetje sklenili, da se bo ustanovilo novo mesto-
no gospodarsko poslopje, ki bo obsegalo vsa
mesta podjetja. Končno so sklenili darovati
bolnišnici precejšen stambeni prostor, ker si na-
merava bolnišnica postaviti štiri nove pavil-
ljone.

Mladega toda nevernega tatiča je prijela
policija v Slavovskem Brodu. Ivan Prekupec
je star komaj 22 let, pa je že predsedal zaradi
svoje dolgorajnosti več let v zaporih. Lani je
bil obsojen na več let ječe, toda že maja je po-
begnil iz kaznišnice v Novi Gradski. Pridru-
žil se je bil takoj družbi pobežlih robašev
in z njimi kradel. V nekaj mesecih je izvršil
nič manj kakor 60 tatvin. Policija je polevila
že vse njegove prijatelje, nazadnje pa je ujela
v past tudi njega.

Velike nerednosti je ugotovil novo postav-
ljeni komisar na dubrovniški občini. Zlasti je
bilo prav veliko nepravilnosti v poslovanju za
časa komisarja Buconjića. Tako je dr. Bu-
conjić porabil za razna posojila iz občinske bla-
gajne 800.000 dinarjev, čeprav je kaj takega
strogo prepovedano. Leteči dolgovci znašajo
okrog milijon dinarjev. Občina je dalje stalno
naročevala tiskovine pri eni tiskarni, ne da bi
razpisovala po zakonu določene licitacije. Pre-
cej nerednosti je bilo ugotovljenih tudi v po-
slovanju drugih višjih uradnikov na občini.
Komisar Jambrišak bo vso stvar izročil pri-
stojnemu sodišču.

Iz sovraštva do brata je zažgal hišo posestnik
Slavko Paripović iz vasi Jazvenik pri Sisku. Bra-
ta Slavko in Slanko sta se stalno prepirala za
zemljo. Po očetu sta oba podedovala skupno hišo
in večje predele njiv in travnikov. Nikoli pa se
nista mogla zediniti na to, kako bi si zemljo raz-
delila. Slednjič sta sklenila, da bosta ostala pod
skupnim krovom in bosta imela vsak po polovico
hiše. Bratskega sožitja pa med njima kljub temu
ni bilo. Pred kratkim je dal Slavko svojo polo-
vico hiše zavarovati, obenem pa je opozoril so-
sesta, naj si da hišo prav tako zavarovati, ker se
mu utegne nekega dne prigoditi, da bo pogorel.
Ta napoved se je izpolnila nedavno, ko je sredi
noči nenadoma začela goreti Paripovičeva hiša.
Ker je pihal veter, se je ogenj raznesel tudi na
sosednji poslopja. V celem so pogorele tri hiše.
Orožniki so Slavka takoj prijeli in dobili od njega
priznanje, da je sam zažgal hišo, ker je hotel na
ta način brata izrinuti iz nje. Sam je bil namreč
polovico zavaroval, brat pa nič. Ko bi zgradil
novo hišo, bi bila izključno njegova last. Pač pa
je dvema sosedoma povzročil velikansko škodo,
kajti tema je pogorelo vse, da si ne bosta mogla
nikoli več opomoči.

Poslednja zapoved v Kino Matici

Pod okriljem Aero-kluba se vrši danes ob
21. uri svečana otvoritvena predstava letalskega
vlefilma »Poslednja zapoved« svetovne produk-
cije Warner Brothers. Že svojčas, ko je
»Slov. dom« prinašal podlistek »Poslednja za-
poved«, je vladalo veliko zanimanje in nervoznost
za najaktualnejši sodobni film, kar smo jih do
sedaj imeli na platnu. Uprava kino Matic je dan
na dan tako pismeno kakor telefonično prejemala
vprašanja, kdaj pride na vrsto to veličastno
filmsko delo. Zato pa danes s tem večjim po-
nosom in zadoščenjem prinašamo na spored film
»Poslednja zapoved«.

Ravno danes, v času vsesplošnega preriva-
nja narodov, je film pretresljivo aktualen. Lahko
se trdi, da je v vseh letih kinematografije film
»Poslednja zapoved« najmočnejše filmsko delo,
visek filmskega prikazovanja v zraku in naj-
pretresljivejši memento ljudskih duš.

Opozarjamo na današnjo svečano otvoritveno
predstavo ob 21. uri v kino Matici in ker
predstava prične točno, prosimo upravo, da se ne
prihaja prepozno. Preskrbite pa si tako za da-
našnjo otvoritveno predstavo, kakor za naslednje
dni vstopnice že v predprodaji, ker je zanimanje
za ta film zelo veliko.

V nedeljo zaključek Stiplovičeve razstave. Do
sedaj je obiskalo umetnostno razstavo slikarja
Franja S. Stiploviča v Jakopičevem paviljonu že
lepo število ljubiteljev lepe umetnosti. Zlasti ljub-
ljanske šole so se odzvale z mnogimi razredi, ka-
terim je slikar sam tolažil svoja dela. V nedeljo je
zadnji dan razstave. Ponovno opozarjamo ljub-
ljansko občinstvo, da ne zamudi prilike teh zad-
njih dni, in da poseti razstavo, o kateri se vsi do-
sedajni obiskovalci najpogostje izražajo. Tudi
strokovne ocene priznavajo tej razstavi izreden
uspeh. Razstava je odprta vsak dan od 9. do
18. ure.

Mestna hranilnica ljubljanska po svetovni vojni

Ljubljana, 28. sept.

Včeraj smo spremljali Mestno hranilnico ljub-
ljansko v njenem razvoju do izbruha svetovne
vojne, ki je hranilnico zatekla ravno v najlepšem
procvatu. Vojna, ki je vsepovedno ustavila vsako
plodno gospodarsko delavnost, ni prizanesla s
svojimi nevspešnimi posledicami tudi MH. Koj v
začetku je bila proglašena zapora, ki ni imela
samo namena, da prepreči naval vlagateljev, am-
pak tudi, da zagotovi vladi po denarnih zavodih
čim več denarja za vojna posojila. Kljub negoto-
vim časom pa so vendar tudi še med vojno ljudje
nosili svoje prihranke v hranilnico, zlasti kmečko
prebivalstvo, ki je takrat razmeroma dobro vno-
vevalo svoje prideleke. Zato so vloge nepretrgoma
rasle in dosegle konec leta 1918 že 82 milij. kron.
Seveda je treba pri tem pomisliti, da je vrednost
denarja zaradi inflacije močno padla. Velik uda-
rec za hranilnično premoženje so bila vojna po-
sojila, ki jih je diktirala dunajska vlada. MH je
od avstro-ohrskih vojnih posojil podpisala 26 mi-
lijonov 750.000 kron ali 40% vlog po stanju v
začetku leta 1918. Vse ta denar je šel seveda v
izgubo in še dolgo po vojni je bilo treba zaradi
tega odpisovati izdatne zneske od čistega dobička.

Sodelovanje pri obnovi našega gospodarstva

Po vojni je bila prisojena denarnim zavodom
pomembna vloga pri zopetnem izgrajevanju go-
spodarstva, ki ga je svetovna vojna pognala na
rob propada. Ta vloga pa je bila zelo težka, kajti
denarni trg je bil po vojni v popolnem razsulu.
Dolgo je trajalo, da si je naša država preko in-
flacije in deflacije, žigosanja in kolkovanja ban-
kovcev itd. uredila svojo valuto. Pri upeljavi nove
valute pa je bil z relacijo 1:4 prizadejen premo-
ženju slovenskih vlagateljev po hranilnicah hud
udarec. Toda pravo gospodarsko pionirsko delo
se je moglo začeti šele z uravnoteženo valuto, kar
je spel trajalo nekaj časa. Delež MH pri obnav-
ljanju slovenskega gospodarstva je nadvse časten.
Že koj v začetku je hranilnica pristopila k in-
dikatu za državne kreditne operacije ter izpla-
čala pokrajinski vladi za Slovenijo kredita v zne-
sku 4 in pol milij. kron. Decembra 1919 je dala
mestni občini ljubljanski 4 milij. kron za nakup
živil za ljubljansko prebivalstvo. Zitnoprometnemu
zavodu in Vnovčevalnici za živino in mast pa je
dovolila kredit do višine 15 milij. kron.

Najvažnejša pa je udeležba MH pri povojni
gradbeni delavnosti v Ljubljani. Leta 1928 je bilo
v Ljubljani že nad 1500 hiš, na katerih je bila
vknjižena MH. Večina teh posojil je bila gradbe-
nega značaja. Spomenici MH ob 50-letnici je pri-
ložen načrt ljubljanskega mesta, na katerem so
z rdečimi pikami označena posojila, s katerimi
so bile zgrajene ali prezidane ljubljanske hiše.
Načrt mesta je poln teh rdečih pik, zlasti v pred-
mestjih.

Pomemben je tudi delež MH pri razvoju na-
šega tujeskega prometa, ki zahteva velikih naložb.
Mnogo je širokom Slovenije hotelov, letoviških zgradb,
kopališč in drugih turističnih naprav, ki so bile
zgrajene z dolgoročnimi posojili MHL. Priskočila
je na pomoč tudi SPD, da je moglo prevzeti pla-
ninske domove in koče od nemškega Alpen-
vereina in zgraditi nove planinske postojanke.

Preizkušnja v zadnji krizi

Prepričevalen dokaz o svoji solidnosti in trd-
nosti je doprinesla MHL za časa splošne gospo-
darske in posebej denarne krize, ki je izbruhnila
pod konec leta 1931. Kot gordijski voz je bil
tedaj presek pot po hranilnici navzgor. Vsa leta
po vojni so vloge stalno narasle, prav tako so
narasla posojila, zlasti ona, ki jih je hranilnica
dajala po novem načinu, ki je bil uveden po vojni,
namreč na tekoči račun. Tja do srede septembra
1931 je trajal pritok novih vlog, ki so dosegle
brez obresti za to leto več kot 472.355.000 din. Polem
pa se je prišel naval vlagateljev na denarne za-
vode, ki bi mu MH prav lahko kljubovala, ako
ji ne bi Narodna banka čez noč zaprla reeskon-
nega kredita in ako ne bi zamrznila njene vloge
pri drugih denarnih zavodih. Tako pa je morala
tudi ona ugrizniti v kisló jabolko in skupno z
vsemi denarnimi zavodi v državi proglasiti da-
lekosečno zaporo. Formalno je stopila MH pod
zaščito 1. marca 1934 in je ta zaščita trajala do
31. marca 1938. Medtem pa je veljalo, da se na
novo vložene vloge izplačujejo brez pridržka, prav
tako tudi oproščeni obroki starih vlog. Poseben
diagram v spomenici nam kaže, kako sta se gi-

balili višini zaščitenih in prostih vlog v času za-
ščite. Že leta 1936 se je ljubljanska občinska upra-
va energično lotila dela za ozdravljenje MH. Na-
jela je pri Drž. hip. banki posojilo v znesku 30
milij. din ter razpisala 6% obligacijsko posojilo v
višini 20 milij. din, kar je zadoščalo, da je
upravni odbor hranilnice 1. dec. 1936 sklenil osvo-
boditi vse vloge do 5000 din. Potem je postopoma
zviševal to mejo navzgor in 1. marca 1938 že
osvobodil vse vloge, tako da je MH med sloven-
skimi denarnimi zavodi prva stopila iz zaščite in
uvredila spet normalno poslovanje. Preizkušnja, ki
je bila najtežja v 50 letih njenega obstoja, ki je
mnoge denarne zavode skoraj uničila ali pa za-
daljšo dobo onesposobila, je MH prestala brez huj-
ših pretresov in je iz nje izšla močnejša po de-
narni moči, organizaciji in ugledu ter tudi ob-
ogatena z novimi izkustvi. Ponovno si je priborila
neomajno zaupanje slovenskih varčevalcev.

Mestna hranilnica in občinska posojila

V posebnem poglavju spomenice je govor o
tako imenovanih občinskih posojilih Mestne hrani-
lnice. S temi posojili ustreza hranilnica načelu,
da mora primeren del razpoložljivega denarja
služiti namenom, ki so koristni za občo ljudsko
blaginjo. To se najprimerneje doseže s posojili
občinam in drugim javnim korporacijam.

Odkar obstoja Mestna hranilnica, je dala me-
stni občini ljubljanski za okroglo 150 milijonov
din posojil, za katere velja znižana obrestna mera.
Iz teh posojil je ljubljanska občina med drugim
zgradila 16 velikih stanovanjskih hiš, večje število
manjših stanovanjskih hiš, zasilne hišice v ljub-
ljanskih predmestjih itd. Porabila pa jih je tudi
za modernizacijo našega mesta. Izvršena je bila
regulacija Ljubljane, tlakovanih in asfaltiranih
je bilo nešteto cest in ulic, razširjena tramvajska
mreža, zgrajeni mestna klavnica in hladilnica, pre-
urejeni elektrarni in plinarne, postavljeno po-
slopje dohodarnostnega urada, šola na Prulah, pri
Sv. Jakobu, dalje palača Delavske zbornice, dnevn-
no zavetišče mestne ubožnice in ljudsko kopališče
na Ljubljani. S posojili Mestne hranilnice se
osušuje tudi Ljubljansko barje.

Mestna hranilnica ljubljanska pa je s posojili
podprla tudi podeželske občine. S 320 občinskimi
posojili Mestne hranilnice je bilo sezidanih široko
Slovenije 142 šol, 8 cerkev, 5 elektrarn, 4 bolni-
šnice, 7 ubožnic in hiralne, 33 vodnjakov in vodo-
vodov, 5 sodnih poslopij, 23 mostov, 6 gasilskih
domov, 28 cest in raznih regulacij, 41 občinskih
stanovanjskih hiš, 27 občinskih uradnih poslopij,
več kopališč itd.

Mestna hranilnica pa je iz svojega vsakolet-
nega čistega dobička tudi delila razne podpore v
socialne, verske, kulturne, športne in druge svrhe.
Odkar ji je dovoljeno od čistega dobička dajati
večje zneske v takšne namene, je izdala že
2.300.000 din. Poleg tega pa je prispevala za zi-
davo nove mestne ubožnice 5 milij. din. Se v večji
meri pa bo mogla hranilnica razdeljevati svoj
vsakoletni čist dobiček potem, ko bo njen re-
zervni sklad dosegel predpisanih 10%.

Mestna hranilnica ljubljanska ob svojem pet-
desetletnem jubileju lahko s ponosom zre nazaj
na svoje delo, ki je veskrozi nosilo pečat velike
odgovornosti in je bilo tvorno za splošno blaginjo
slovenskega naroda.

Športne vesti

Subotička Bačka v Ljubljani. Za četo kolo
ligaskih tekem v slovensko-hrvaški ligi pride v
Ljubljano subotička Bačka. Bačka je bil nekdanj
znamenit klub, ki je imel v svojih vrstah igralce,
ki so v prvih začetkih jugoslovanskega nogometa
reprezentirali naš nogomet tudi na zunaj. Subo-
tiška Bačka tudi v Ljubljani ni čisto neznan gost.
Toda od tega so minila že dolga leta. Bačka je
bila tedaj za Ljubljano prvovrstna senzacija. Mnogi
se tega kluba spominjajo še prav dobro. Kmalu
potem pa je Bačka nekako izginila. Nič ni bilo
slišati o njej, dasi je to klub, ki ima v Subotici
najlepše igrišče, ki je obenem tudi njena last. Zdi
se, da je do sedaj v Subotici niso mnogo cenili. Z
ustanovitvijo hrvaško-slovenske nogometne lige
pa je Bačka spet stopila v ospredje in igra v tej
ligi kot predstavnik bunjevaških Hrvatov. Bačka
zaenkrat letos še ni zabeležila kakih vidnejših
uspehov, dasi je v prvenstveni tabeli pred našim
ligašem. Nedvomno pa je, da bo prišla tudi sedaj

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Baromet- sko stanje	Tempe- ratura v °C	Relativna vlažnost v %	Oblačnost (v/10)	Veter (smerni- st, jakost)	Pada- vine	
						m/m	vrsta
Ljubljana	765/3	12/2	12	85	0	SW ₂	—
Maribor	765/6	11/4	0/0	90	2	NNW ₁	—
Zagreb	766/3	12/0	2/0	70	5	NE ₃	1/0 dež
Belgrad	765/1	13/0	6/0	80	10	NW ₂	3/0 dež
Sarajevo	763/8	14/0	5/0	80	10	N ₂	—
Vis	757/3	15/0	12/0	40	8	NE ₂	—
Split	757/7	17/0	12/0	40	8	NE ₂	—
Kumbar	755/8	17/0	17/0	50	6	NE ₃	—
Rab	761/4	16/0	8/0	40	6	ESE ₂	10/0 dež
Dubrovnik	754/6	22/0	16/0	40	4	NE ₃	—

Vremenska napoved. Večinoma jasno, stano-
vitno in hladno vreme.

Koledar

Danes, petek, 29. septembra: Mihael.
Sobota, 30. septembra: Hieronim.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarni: mr. Sušnik, Ma-
rijin trg 5; mr. Kurali, Gospodarska c. 10; mr.
Bohinec, Rimska c. 31.

Nabiranje koščic sliv, češpelj in drugega ko-
ščičnega sadja. Ker so posušene koščice sliv in
češpelj ter drugega sadja potrebne za izdelovanje
aktivnega oglja, ki so z njim napolnjena cedila
(filtrir) za dihanje pri plinskih maskah, so tudi te
koščice dobile svojo vrednost za vse države. Pred-
vsem jih seveda moramo nabirati za potrebe lastne
države, prav lahko jih bomo pa tudi izvažali. Ker
je letošnja letina posebno dobra za koščičasto
sadje, imamo tega blaga v naši državi velike mno-
žine in bo imelo prebivalstvo tudi pri koščičah
precej dohodka. Posebno, kjer kuhajo žganje,
bodo lahko zbrali večje množine koščic, a tudi po
mestnih hišah se bo nabralo pri vkuhanju pre-
cej koščic sliv in češpelj, ki jih je treba dobro
oprati in posušiti ter hraniti na suhem prostoru,
da se ne pokvari in ne izgube svoje trgovske
vrednosti. Mestno poglavarstvo zato opozarja vse
prebivalstvo, naj zbira te koščice, saj bo s pro-
dajo čistih in dobro posušenih koščic dobilo po-
vrnjen vsaj del stroškov za sveže slive in češnje.

Franciškanška prosveta M. O. začne novo se-
zono 1. oktobra 1939. Kot prvo dramsko pred-
stavo bo priredila 1. oktobra ob 8 zvečer v fran-
čiškanski dvorani Halbejevo tridejansko dramo
»Domacija ob Vlebi« (Reka). Nastopijo najboljši
moči dramske družine, ki si je v zadnjih dveh se-
zonah pridobila najboljši sloves. — Predprodaja
vetopnic po navadnih cenah bo pri blagajni v ne-
deljo od 10 do 12 dopoldne in dve uri pred za-
četkom. Vljudno vabimo!

Ljubljansko gledališče

Drama: Začetek ob 20.

- 29. petek zaprto.
- 30. sobota, Hudičev učenec. Izven.
- 1. nedelja, Kacijanar. Izven. Znižane cene.
- 2. ponedeljek zaprto.
- 3. torek, Številka 72. Premiera. Premier. abonma.

Opera: Začetek ob 20.

- 30. sobota, Sabaka kraljica. Otvoritvena predstava.
Premierski abonma. Gostovanje Josipa Gostiča.
- 1. nedelja, Madame Butterfly. Gostovanje Zlate
Gjungenac. Izven. Znižane cene.
- 2. ponedeljek zaprto.
- 3. torek, Manon. Gostovanje Zlate Gjungenac.
Izven.

Gostovanje Zlate Gjungenac. Ljubljanska na-
šega občinstva Zlata Gjungenčeva bo gostovala v
nedeljo 1. in v torek 3. oktobra v dveh svojih
najboljših partijah: Madame Butterfly in Manon.
Njena velika umetnost bo privabila zopet vse nje-
ne občudovalce v gledališče, da se bodo znova
navžili njenega blestedečega petja in z vso čustve-
nostjo prežete igre.

Sodobno delo učinkovite oderske tehnike je
Langerjeva igra »Številka 72«, katere premiera bo
v torek, 3. oktobra za premierski abonma. Igra
daje predvsem glavni junakinja, kaznjenski šte-
vilka 72. (Danilova) priliko, da uporabi vse dra-
matične in tragične registre, ki slikajo žalostno
usodo po krivem obsojenke žene. Ona preživlja na
novo vse dogodke okrog zločina v igri, ki jo je
sama napisala.

Mariborsko gledališče

Sobota, 30. sept. ob 20: »Hlapec Jernej in
njegova pravica. Premiera. Slavnostna otvoritve-
na predstava. Pred predstavo govor g. dr. Maska
Snuderla.

Nedelja, 1. okt. ob 20: »Verigac. Premiera.
Ponedeljek, 2. okt.: Zaprto.

Torek, 3. oktobra ob 20: »Caljski grofje«.

po tako dolgem času Bačka v Ljubljano z dobrim,
vigranim moštvom, ki bo našemu ligašu nudilo
prav gotovo zelo trd odpor.

Naš ligaš, Ljubljana, mora nedeljsko tekmo
vzeti prav resno in se temeljito pripraviti nanjo.
Po petih tekmah do sedaj ni Ljubljana zabeležila
niti ene zmage. Skrajni čas pa je, da bomo tudi
mi zapisali v našo bilanco eno zmago in dve celi
točki. Naši igralci naj se zavedajo, da je Ljubljana
edini slovenski klub v hrvaško-slovenski ligi in
da do sedaj niso prinesli domačemu klubu niti
ene zmage. Naj ne bo Ljubljana spet oni klub, ki
bo ob koncu prvenstva v stalni nevarnosti, da iz-
pade iz lige. V nedeljo je po naših mislih dana
možnost, da Ljubljana prisluži dve piki. S tem na-
menom bodo šli tudi gledalci na igrišče.

Med Belgradom in Zagrebom in Ljubljano je do-
sežen sporazum. V Zagrebu je bil enočasen
ljubljanekih, zagrebških in belgrajskih voditeljev
nogometnega športa. Proti pričakovanju je bil do-
sežen med predstavniki Slovencev, Hrvatov in
Srbov popoln sporazum. Delegati so se sporazu-
meli o vseh vprašanjih glede reorganizacije nogo-
metnega športa v Jugoslaviji: o osnutku vrhovne
nogometne zveze, o ustanovitvi treh narodnih no-
gometnih zvez, o državnem prvenstvu, o pokal-
nem tekmovanju, o razdelitvi dohodkov, o organi-
zaciji teh zvez in o vseh ostalih vprašanjih, ki so
do sedaj stala na poti boljšega razvoja nogomet-
nega športa v Jugoslaviji.

Delegati Ljubljane in Belgrada so se vrnili
domov, da bodo poročali svojim upravnim odbo-
rom, ki morajo ta sporazum tudi odobriti. Ljub-
ljano sta zastopala predsednik LNP dr. Koželj in
Cek.

Se ena, za zdaj nekrvava vojna na svetu:

Boj za zemljo ob Južnem tečaju za kite v njenih morjih in za njena rudna bogastva

»Tu parnik »Kiotoc« Potapljam se! S.O.S.!
Tako sporočimo našo legoto Mladji radiotelegrafist zavarovalne družbe Hawkins & Co v Sidneyu je z velikim naporom odgonetel radijsko brzojavko. Na seznamu ladij je poiskal parnik, katerega obupne klice je pravkar sprejel. Doznan je, da je to japonska petrolejska ladja, ki plove iz Mehike v Rotterdam s tovorom petroleja. Takoj nato je pričel njegov aparat sprejemati nadaljevanje brzojavke, ki je sporočilo lego ladje po vzporednih in poldnevnikih. Radio-telegrafist je pogledal na zemljevid in na veliko presenečenje ugotovil, da je ladja v neposredni bližini antarktične obale.

Nekaj časa se je obotavljal, premišljeval, ali bi bilo to vredno sporočiti gospodarju. Slednjič je odšel k Mr. Hawkinsu in mu povedal: »Že drugi, Mr. Hawkins, smo postali žrtve prevare. Pravkar sem sprejel radijsko brzojavko s »Kiotoc«, ki bi moral po ladijskem načrtu biti nekje med Mehiko in Holandijo.« Mr. Hawkins si je dal pokazati brzojavko in nekaj ur pozneje je njegov sodelavec v Londonu prejel naslednji kablgram: »Japonski parnik »Kiotoc«, baje petrolejska ladja, potopljena v bližini Antarktike. Naposled dokaz!

Razbojniki z Južnega morja

Mister Hawkins starejši v Londonu prav dobro ve, kakšen dokaz ima v mislih njegov sodelavec. Mr. Hawkins namreč ni samo zavarovalni agent nego tudi agent Intelligence Servicea. Že mesece zasleduje piratsko delovanje japonskih parnikov. Takoj pošlje brzojavko svojemu zastopniku v Tokiu in mu naloži, naj poišče, kaj je s parnikom »Kiotoc«. Odgovor, ki ga prejme, potrjuje njegova pričakovanja. Parnik »Kiotoc« sploh ni nikoli prispel v Rotterdam, ampak je usmeril svojo pot proti Južnemu ledenemu morju, kjer se je potopil. Mister Hawkins obvesti družbo Lloyd. Zvon, ki sicer naznanja izgubo vsake ladje, bo to pot ostal nem. Japonska ne bo nikdar zahtevala zavarovalnine. Vsa stvar bo ostala neopazena.

Japonski parnik »Kiotoc« pa sploh ni vozil petroleja iz Mehike na Holandsko, ampak je v vodah Antarktike brez dovoljenja lovil kite. V onih vodah v bližini Južnega tečaja se namreč odigravajo ogorčene borbe med nekaterimi narodi. Na eni strani stojita Japonska in Nemčija, na drugi strani pa Anglija in predvsem Norveška, ki se v tej beli tišini pripravljajo na pravico do lova na kite. Za Nemčijo in Japonsko je lov na kite življenjskega pomena. Avtarkija in vojska požirata življenjske potrebščine, deviz primanjkuje. Kitovo meso se da napraviti vžitno, prodajanje kitovega olja pa prinaša devize v državno blagajno.

Spodletela kitolovska konferenca

Tako je angleškim in norveškim lovcem na kite v zadnjih letih stopil nasproti srdit tekmeč v obliki japonskonemškega bloka. Od leta do leta raste število ladij, ki jih Japonci pošiljajo na lov na kite v vode ob Južnem tečaju. Japonska delovna moč je poceni. Anglija in Norveška se

nista mogli več skušati z japonskimi dumping-cenami. Poskusili sta, da bi se dobrohotno porazgovorili vsi interesenti. Toda na prvo konferenco japonskih zastopnikov sploh ni bilo. Naposled se je Angležem jeseni 1938 vendar posrečilo, da so sklicali drugo konferenco o kitolovu, ki je vsem udeležencem določila višino produkcije in najmanjšo ceno.

Ob začetku nove ribiške sezone pa je kmalu prišlo na dan, da Japonska poskuša dvigniti svojo produkcijo z nedovoljenimi sredstvi, zlasti tako, da pošilja v Južno morje več ladij, kakor pa ji je dovoljeno. Od teh ladij se je ena nedavno potopila. Kakor so Angleži ogorčeni nad postopanjem Japoncev, tako se še bolj boje konkurence Nemcev, ki imajo tam doli še bolj dalekosežne namene. Posestne razmere antarktične celine so še povsem nejasne in oporekane.

Rudna bogastva pod ledom

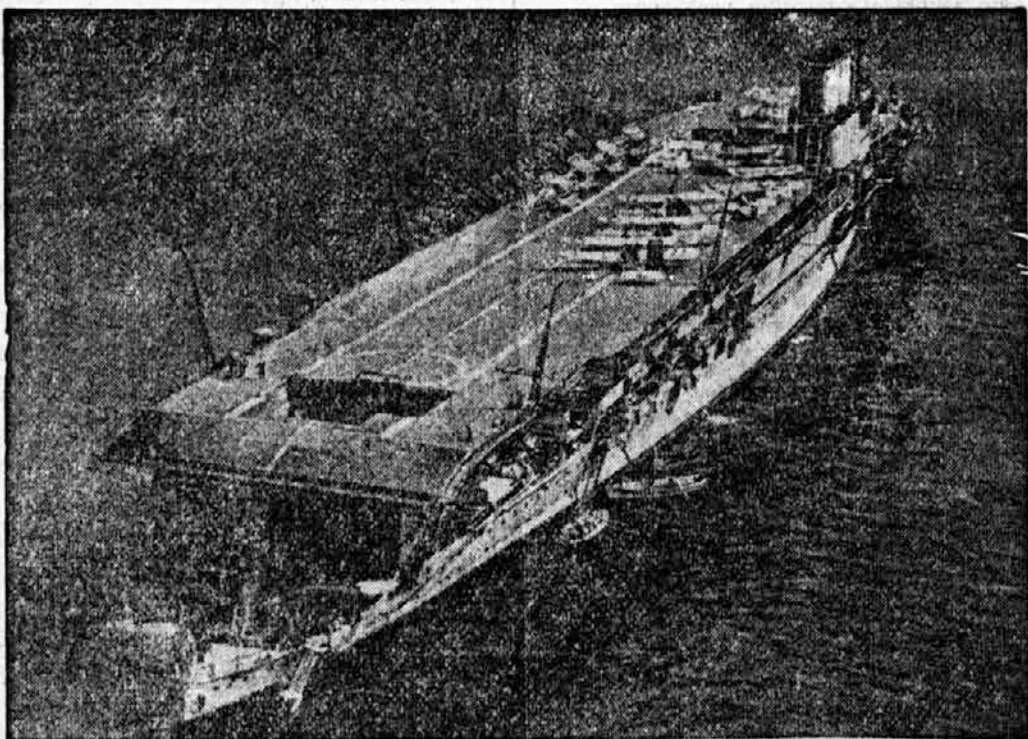
Odkar je v aprilu preteklega leta francoska vlada uradno vzela v posest oni del antarktične celine, ki ga je pred dobrim stoletjem odkril francoski raziskovalec Dumont d'Urville, so se tudi druge zainteresirane države podvzvale, da uveljavijo svoje pravice. Amerika zahteva zase okrog 20.000 štirinajških kilometrov celine med Enderby-Land in Queen Mary's Land, kar utemeljuje s tem, da je Amundsenov spremljevalec Lincoln Ellsworth tam prvi zasadil zastavo svoje domovine. Nasproti temu vstaja Avstralija, ki bi rada pridobila sporni del britansko-avstralskega področja. Norveška, ki je poslala na Antarktiko mnogo ekspedicij, si prisvaja preostalih 7000 štirinajških in te ledene celine. Za ostalo »nižjo zemljo« se potegujeta Nemčija in Japonska.

Uspehi prvih nemških ekspedicij so pokazali, da počivajo pod ledovjem na obali najdišča dragocenih kovin in rudnin. Nemci in Japonci poskušajo že leto dni prodreti v ondote kraje s posebej v ta namen zgrajenimi ladjami. Komur se bo posrečilo prvega, da bo na celino trdo postavil svojo nogo, bo imel v bodočnosti v roki tudi vsa opiraljšča letalskih zvez med zemeljskimi kontinenti. In če bi se posrečilo zmurnjenim tlem Antarktide iztrgati rudna bogastva, ki jih tam domnevajo, potem se odpirajo za gospodarske pionirje neslutene možnosti.

Kako resno je treba presojati nemška in zlasti japonska prizadevanja na tem področju, je razvidno na primer tudi iz tega, da je bila nedavno potopljena japonska ladja opremljena s katapultom in da se je ladja pojavila v Južnem morju prav tedaj, ko je prispela tja tudi nemška ekspedicija dr. Zimmermanna, katero je poslal nemški kartografski zavod.

Borba za posest Antarktike še ni odločena. Anglija je nedavno predlagala mednarodno konferenco, ki naj bi zastran Antarktike končno-veljavno uredila vsa sporna posestna vprašanja. Toda sedanja vojska je to konferenco preprečila.

Naročajte Slovenski dom!

Angleška letalonosilka »Courageus«, katero je nemška podmornica pred kratkim potopila.

Vojna polni bolnišnice: Pogled v mornariško bolnišnico v Gdansk, polno nemških ranjencev s poljskega bojišča.

Brezžični oddajnik v vojaškem nahrbtniku

Odveč je poudarjati, kakšen pomen ima v moderni vojni vzdrževanje zveze med raznimi poveljstvi in bojujočimi se četami ter med le temi samimi. Organizacije zveze je ena najbolj kočljivih vprašanj modernega vojskovanja, zlasti v premikalni vojni, in ji zaradi tega vojaška vodstva posvečajo mnogo truda in pozornosti. Vojaštvo se na tem polju seveda poslužuje najnovejših tehničnih iznajdb in med drugim tudi radiofonije. Danes imajo že nižje vojaške enote (do bataljona navdol) svoje lastne brezžične oddajne in sprejemne postaje na kratke valove, ki omogočajo prenos povelj in poročil usno in s pomočjo Morsejevih znakov. Te postaje so lahko prenosne in je opravek z njimi zelo preprost.

Moderna radiofonija pa je lanske leto spravila na trg zelo majhne, z lahkoto prenosne brezžične oddajnike, ki se jih je takoj seveda poslužila tudi vojska. So to miniaturne oddajne postaje, s katerimi je prav lahko ravnati, in jih vojaki nosijo v telečnjakih. V nemško-poljski vojni je nemška vojska že uporabljala male oddajnike, ki jih je izdelalo znano radio-podjetje Telefunken. Teh oddajnikov so se posluževale patrrole in izvidnice ter so bile na ta način neprestano v zvezi z zaledjem in mu sproti sporočale o vseh svojih opazovanjih. Vojaški strokovnjaki trdijo, da so se mali oddajniki izvrstno obnesli.

Področje uporabe teh malih oddajnikov pa seveda ne more biti samo vojska. Mnogo bolj koristna bo njih uporaba v drugih področjih človekovega udejstvovanja, tako v znanosti, športu, častnikarstvu, sploh povsod, kjer ni mogoče uporabljati telefona. Izvrstno so se ti aparati obnesli v zadnji nemški himalajski ekspediciji. Ekspedicija je bila potom njih v stalni zvezi s svetom, mimo tega pa so tudi poedini člani ekspedicije vzdrževali zvezo med seboj. V zadnjem času so radio-tovarne skonstruirale oddajnik še manjšega obsega, ki se ga lahko prinaša v večjem žepu...

Kako razlaga nemški tisk udajo Varšave

Ves nemški tisk poudarja pomen brezpogojne udaje Varšave. »Berliner Börsen Zeitung« piše: Boj za Varšavo je bil posebno dramatičen dogodek v vpisnih dogodkih poslednjih tednov. Ta boj ni bil odločilnega pomena za Nemčijo. Odločitev je že padla, ko so pri Radomu in Kutnu številne poljske divizije bile zajete, ko je padel Brest Litovsk in ko je nemška južna armada zasedla Galicijo. Pomen obrambe in padec Varšave je popolnoma drugega pomena. Z izkoriščanjem skrajnih sredstev in s tem, da je bilo poklicano civilno prebivalstvo, naj se upre z orožjem, je bil s poljske strani storjen poskus, da se mesto in njegova obramba izkoristita kot učinkovito propagandno sredstvo proti Nemčiji. Nemška vojska naj bi bila prisiljena, da vodi dolgo zavojevalno vojno, ki naj bi dajala material za propagando proti Nemčiji. Brezobzirna nemška akcija je naredila kmalu temu konec. Mogoče je, da lahko v tej udaji vidimo korak uvidevnosti v zadnjem trenutku. Poljsko prestolnico, kakor vso Poljsko, je vodila skupina neodgovornih ljudi. Udaja Varšave lahko predstavlja za ves poljski narod začetek novega pota. Za nas predstavlja dan udaje Varšave simbol pravičnosti naše stvari ter potrjuje neomajno zvestobo, s katero velika Nemčija gre za zastavo svojega vodje.

Se en parnik brez glasu

Že pred dvema dneva bi bil moral pripluti v Jokohamo kanadski parnik »Empress of Russia«. Ladja je odplula iz Vancouvra 16. sept. z mnogimi potniki in mnogo blaga. Doslej še ni nobenih poročil z ladje in tudi vsi poskusi, da bi se dosegla brezžična zveza z njo, so se izjalovili. Nekateri mislijo, da ladja zato ne odgovarja na brezžične klice, da ne bi izdala svoje lege, zakasnitev ladje naj bi bila pa posledica manevrov, ker parnik očitno ne plove naravnost, temveč sem in tja. Ti varnostni ukrepi so posledica glasov, da so se v vodah okoli Aljaske prikazale podmornice neznane narodnosti.

Radio

Program radio Ljubljana

Petek, 29. sept.: 12 Iz naših »rajov« (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Opoldanski koncert Radij. orkestra — 14 Napovedi — 15 Žen. ka. ura: Otrk in cesta (ga. Zora Orel) — 15.30 Obisk pri tiskih (plošče) — 16.40 Prosvetni radijski spored v prihod. letu (g. rav. Vinko Zor) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Zanimivosti — 19.40 Nac. ura: Naši književni časopisi (Zivko Milečević, Bgd) — 20 Pevski koncert zbora »Ljubljanski Zvon« — 20.45 Koncert Radij. orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.30 Angleške plošče.

Drugi programi

Petek, 29. septembra: Belgrad: 20 Klavir — 20.40 Igra. — Zagreb: 20 Vok. konc. — 20.30 Violončelo — 21 Vok. konc. — 21.30 Lohka gl. — Bratislava: 19.35 Slovaško narodno — 20.40 Vok. konc. — 21.25 Musorgskega skladbe. — Praga: 19.25 Ork. konc. — 20.30 Igra. — Sofija: 19 Boltova opera »Metistofeles«. — Ankara: 19.30 Turška gl. — 20.45 Arje — 21 Ork. konc. — 22.20 Jazz. — Bernolmster: 20 Domača gl. — 20.45 Pisan večer. — Bukarešta: 20.15 Verdijeva opera »Traviata«. — Horthy: 20 Molterova komedija »Fartuffe«. — 21.30 Solistični konc. — 22.15 Dunajska gl. — Trst-Milan: 17.15 Planino — 21 Ork. konc. — 22.10 Operetna gl. — Rim-Bari: 21 Maša v E-duru. — Plorenca: 19.30 Kom. gl. — 20.30 Igra. — Oslo: 20.10 Igra — 21.30 Ork. konc. — 22.15 Kom. gl. — Reykjavik: 20.30 Lohka gl. — 22 Kvartet — 22.30 Harmonika.

S takim orožjem so se borili poljski kmetje: Noži, nasajeni na lesene drogove.

Lojze Pajtler:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Kazba, ki smo jo bili zavzeli, je bila ena izmed največjih v tistem okolišču. Kakšna je sploh kazba; arabska utrjena vas?

Podobna je velikim srednjeveškim trdnjavam, samo da ni iz kamena, ampak iz blata, ki pa sčasoma postane neverjetno trdno. Sredi kazbe je dvorišče, in na eredi tega je včasih tudi vodnjak. Okoli in okoli dvorišča so ozki hodniki, iz katerih pridele v manjše prostore, da ne rečem luknje, v katerih prebivajo Arabci. Kazba ima navadno tri do pet nadstropij. Ta, ki smo jo bili osvojili, je imela štiri.

Okna so prav majhna in jih ob napadu lahko uporabljajo kot strelne line. Zunanji zidovi so izredno debeli in odporni. Bogatejša kazba so okrašene s prekrasnimi arabskimi štukaturami. V njih prebiva navadno kakih 500 do 700 ljudi. Naša kazba pa je imela prostora za več ko za tisoč ljudi. Spadala je med velika arabska naselja.

Nismo kroja utegnili dosti pregledavati in preiskavati, treba je bilo dalje. Popoldne smo pregledali še enkrat vsakega Arabca in vsem vzeli tudi nože, če so jih še imeli. Noži so bili nekateri

zelo lepi, v zakrivljenih srebrnih nožnicah.

Ko je podpolkovnik vprašal po tolaču, kdo je poglavar, se je pokazal starejši, kuh Arabec, mračnega pogleda. Njega in še dva vplivna možaka smo odvedli v šotor zraven novega tabora, ki smo ga sedaj postavili zraven kazbe. Vzeli smo jih za talce. Edino tako smo mogli pričakovati, da bomo imeli mir pred zahrbtnimi napadi.

Že prejšnji dan smo pričakovali pošiljatev hrane, a ni je bilo niti danes. Zato so častniki govorili, da je bila karavana najbrž napadena na potu od kakih manjših gruč Arabcev.

Popoldne je sklenil podpolkovnik, da bo tretji bataljon odpotoval že prihodnji dan proti Tafilaletu. Drugi dan je bataljon res popravil svoje šotore in odšel v svojo garnizijo. Vzel je s seboj na pot skoraj vso hrano, mi naj bi se pa preživljali s tem, kar bi našli v kazbi, dokler ne bo prispela hrana iz El-Scherja.

Bataljon je vzel s seboj tudi vse ranjence in vse razpoložljive mule iz našega bataljona. Hudo ranjene so morali nositi Arabci na nosilih, laže ranjeni so

marširali prazni. Prtljajo so jim nosile mule.

Nam so povedali, da gremo mi še na »delo v puščavi« in bomo samo toliko časa tu počakali, da pride hrana, potem pa bomo nadaljevali pot v Tangusto, kjer bomo delali ceste. Tretji bataljon pa bo širil cesto med El-Scherjem in Tafilaletom.

Po odhodu tretjega bataljona se je napotila druga kompanija pod vodstvom komandanta in nekaj častnikov v kazbo, kjer so pobrali ženskam, ki so edine ostale po bajtah, skoraj vse kuretno, arabski kruh v malih opresnikih, veliko jaje in sadija. Sploh, skoraj vse, kar je bilo moči pojesti. Tišči večer smo dobili za večerjo samo kavo, jajce in marelce.

In spet se je začelo žalostno delo, zdaj že tako vsakdanje kakor kruh: nositi je bilo treba mrtve tovariše do groba.

Zadnje čase sem se bil navadil vsega, grozot in trpljenja, toda hujšega, kakor je bilo to spravljanje mrtličev, si ne bi bil nikdar mislil. Nekateri tovariši so bili tako razmesarjeni, da se je človek bal prijeti. Toda morali smo, čeprav nas je stresala zona, ko smo videli, da imamo roke in obleko krvavo, kakor mesarji.

Gledal sem, da bi pobral katerega tistih mrtvecev, ki niso bili preveč razbiti. Zato sem šel bolj daleč od kazbe in prišel do mesta, kjer je padel moj tovariš iz vrate.

Ležal je vznak, kakor ga je bilo vrglo, niti preobrnil se ni, moralo ga je biti takoj konec. Oči je imel napol zaprte, stekleno so strmele nekam v daljavo.

Ustavil sem se pred njim in ga molče gledal. Kdo ve, kam se je bil zadnji trenutek zazrl in kaj je videl...

Domači kraj, mater, nebesa...?

Vse to je bila uganka, kakor mi je bila uganka njegovo dejanje in nehanje, čigar pisana pot se je končala tu, pod tem starim arabskim obzidjem. Zaključek vsega tega življenja je bila temna, ognjena ozka araga, ki se je vlekla izpod las čez blede čelo med očmi in

izginjala v napol odprta usta... Molk, žalosten, obupen, nemočen molk je bilo edino, kar sem mu mogel dati na zadnjo pot. Se očenaša nisem mogel zmoliti za njegovo dušo, tako me je vse pretreslo.

Dolgo sem stal tam, potem sem pomignil tovarišu, ki je gnil mulo, naj pride bliže.

Povezala in povila dva mrtvega tovariša, ki je bil voljan kakor da spi ter ga naložila na živinčce.

Tako je šlo dolge ure. Nalagali smo mrtve legionarje na mule in jih tovorili do grobišča, ki je bilo zdaj že veliko kakor pokopališče srednje vasi.

Nalagali smo mrtve tovariše na mule in prenašali žalostni tovor do grobišča.